

لا اله الا الله محمد رسول الله

دانشکده زبان و ادبیات
گروه زبان و ادبیات فارسی

پایان نامه
برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
زبان و ادبیات فارسی

نقد و تحلیل درون‌مایه‌های اشعار حسین منزوی

استاد راهنما:
دکتر مرتضی فلاح

استاد مشاور:
دکتر مجید پویان

پژوهش و نگارش:
محمد علی اکبری فیض آبادی

مهرماه ۱۳۸۹

چکیده:

حسین منزوی (۸۳-۱۳۲۵هـ.ش) از شاعران معاصر است که هم در زمینه غزل و هم شعر نیمایی و سپید و دیگر قالب‌های شعری طبع آزمایی کرده اما بیشترین شهرتش را مدیون غزل‌های پرمایه و تأثیرگذار خود است.

از ویژگی زبانی شعر او می‌توان به زبان نو و معاصرانه غزل و تلاش در نزدیک کردن آن به زبان محاوره اشاره کرد.

بیش از هشتاد درصد درون‌مایه اشعار او را عشق و مضامین مرتبط با آن تشکیل می‌دهد. مضامین سیاسی و اجتماعی شعر او نیز کم و بیش با عشق در هم آمیخته است.

در این پایان‌نامه ابتدا شرح مختصری از زندگی منزوی به دست داده شده، سپس ویژگی‌های شعر منزوی از دو دیدگاه کلی - زبانی و محتوایی - بررسی گردیده و شیوه‌های عدول از هنجار زبان در شعر او مورد کنکاش قرار گرفته است.

در ادامه بحث درون‌مایه‌های عاشقانه شعر منزوی در فصلی جداگانه تحت عناوینی چون معشوق، عشق، احوال عاشقی، وصال و هجران، بررسی شده و چنان که انتظار می‌رفت قسمت عمده پایان‌نامه را در بر می‌گیرد. در فصول آخر نیز درون‌مایه‌های اجتماعی و دیگر مضامین پراکنده شعر او مورد نقد و تحلیل قرار داده شده است.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: مبادی تحقیق
۲	الف) تعریف موضوع.....
۳	ب) سابقه تحقیق.....
۳	ج) کلمات کلیدی.....
۴	د) سؤالات پژوهشی.....
۴	ه) روش تحقیق.....
	فصل دوم: زندگی، آثار و ویژگی اشعار منزوی
۶	۱-۲ زندگی منزوی.....
۸	۱-۱-۲ خانواده منزوی.....
	بخش دوم: آثار منزوی
۱۱	۱-۲-۲ اشعار.....
۱۱	۱-۱-۲-۲ حنجره زخمی تغزل.....
۱۲	۱-۲-۲ صفر خان.....
۱۲	۱-۲-۲ با عشق در حوالی فاجعه.....
۱۳	۱-۲-۲ از شوکران و شکر.....
۱۳	۱-۲-۲ با سیاوش از آتش.....
۱۳	۱-۲-۲ از ترمه و تغزل.....
۱۴	۱-۲-۲ از کهربا و کافور.....
۱۴	۱-۲-۲ با عشق تاب می آورم.....
۱۴	۱-۲-۲ به همین سادگی.....
۱۵	۱-۲-۲ تغزلی در باران.....
۱۵	۱-۲-۲ از خاموشی ها و فراموشی.....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۵.....	۱۲-۱-۲-۲ این کاغذین جامه.....
۱۵.....	۱۳-۱-۲-۲ فانوس‌های آفتابی.....
۱۶.....	۱۴-۱-۲-۲ همچنان از عشق.....
۱۶.....	۱۵-۱-۲-۲ تیغ و ترمه و تغزل.....
۱۶.....	۱۶-۱-۲-۲ مجموعه اشعار.....
۱۷.....	۲-۲-۲ ترجمه‌ها.....
۱۷.....	۱-۲-۲-۲ ترجمه منظومه حیدر بابا.....
۱۸.....	۲-۲-۲-۲ آتش در نیزار.....
۱۸.....	۳-۲-۲-۲ مه در محاق.....
۱۸.....	۳-۲-۲ تألیفات.....
۱۸.....	۱-۳-۲-۲ کتاب «این ترک پارسی‌گوی».....
۱۸.....	۲-۳-۲-۲ تیغ زنگ زده.....
۱۹.....	۳-۳-۲-۲ دیدار در متن یک شعر.....
۱۹.....	۴-۲-۲ مقالات.....
بخش سوم: ویژگی اشعار	
۲۳.....	۱-۳-۲ ویژگی‌های زبانی.....
۲۴.....	۱-۱-۳-۲ هنجارگریزی (انحراف نرم).....
۲۵.....	۱-۱-۱-۳-۲ هنجارگریزی آوایی.....
۲۶.....	۲-۱-۱-۳-۲ هنجارگریزی زمانی.....
۲۷.....	۳-۱-۱-۳-۲ هنجارگریزی واژگانی.....
۳۱.....	۴-۱-۱-۳-۲ هنجارگریزی نحوی.....
۳۳.....	۵-۱-۱-۳-۲ هنجارگریزی معنایی.....

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
۶-۱-۱-۳-۲ هنجارگریزی سبکی.....	۳۷
۷-۱-۱-۳-۲ هنجارگریزی نوشتاری.....	۳۸
۲-۳-۲ نزدیکی به زبان محاوره.....	۳۹
۳-۳-۲ استعمال اوزان نامتعارف.....	۴۱
۴-۲ ویژگی‌های محتوایی.....	۴۸

فصل سوم: درون‌مایه‌های عاشقانه شعر منزوی

بخش اول: معشوق

۱-۱-۳ ۱-وصف معشوق.....	۵۳
۱-۱-۳-۱ سیمای کلی معشوق.....	۵۳
۲-۱-۳-۱ وصف اندام معشوق.....	۶۲
۱-۲-۱-۳-۱ چشم معشوق.....	۶۳
۲-۲-۱-۳-۱ لب معشوق.....	۷۰
۳-۲-۱-۳-۱ گیسوی معشوق.....	۷۳
۴-۲-۱-۳-۱ دست معشوق.....	۷۵
۵-۲-۱-۳-۱ ابروی معشوق.....	۷۶
۳-۱-۳-۱ وصف مؤلفه‌های شخصی معشوق.....	۷۶
۱-۳-۱-۳-۱ صدا و سخن معشوق.....	۷۷
۲-۳-۱-۳-۱ نام معشوق.....	۸۰
۳-۳-۱-۳-۱ نفس معشوق.....	۸۲
۴-۳-۱-۳-۱ لبخند معشوق.....	۸۳
۴-۱-۳-۱ صفات روحی معشوق.....	۸۵
۱-۴-۱-۳-۱ فریبندگی.....	۸۵

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۸۵.....	۲-۴-۱-۱-۳ آرامش بخشی.....
۸۶.....	۳-۴-۱-۱-۳ زیرکی و باهوشی.....
۸۶.....	۴-۴-۱-۱-۳ شرم و حیا.....
۸۶.....	۵-۴-۱-۱-۳ اختفای عاشقی.....
۸۶.....	۶-۴-۱-۱-۳ بی‌ریایی و صمیمیت.....
۸۷.....	۷-۴-۱-۱-۳ سنگ‌دلی.....
۸۷.....	۸-۴-۱-۱-۳ عشوه‌گری.....
۸۷.....	۹-۴-۱-۱-۳ معصومیت.....
۸۸.....	۲-۱-۳ ستایش معشوق.....
۹۱.....	۳-۱-۳ یاد معشوق.....
۹۴.....	۴-۱-۳ پشت‌گرمی به معشوق.....
بخش دوم: احوال عاشقی	
۹۸.....	۱-۲-۳ بی‌قراری و شیدایی.....
۱۰۰.....	۲-۲-۳ بی‌باکی و بی‌پروایی.....
۱۰۱.....	۳-۲-۳ حسرت و اندوه.....
۱۰۳.....	۴-۲-۳ تنهایی.....
۱۰۵.....	۵-۲-۳ گلایه‌ها.....
۱۰۵.....	۱-۵-۲-۳ گله از بی‌وفایی معشوق.....
۱۰۶.....	۲-۵-۲-۳ گله از تقدیر.....
۱۰۷.....	۳-۵-۲-۳ گله از عشق‌ستیزان.....
۱۰۸.....	۴-۵-۲-۳ گله از آشنایان.....
۱۰۸.....	۵-۵-۲-۳ گله از مردم زمانه.....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۰۸.....	۳-۲-۵-۶ گله از بخت.....
۱۰۹.....	۳-۲-۶ دل شکستگی و ناکامی.....
۱۱۰.....	۳-۲-۷ گم شدن در معشوق.....
۱۱۲.....	۳-۲-۸ تسلیم در برابر تقدیر.....
بخش سوم: اعلامیه‌های عاشقانه	
۱۱۵.....	۳-۳-۱ اعلام نیاز.....
۱۱۸.....	۳-۳-۲ اعلام عاشقی و دلدادگی.....
۱۲۱.....	۳-۳-۳ اعلام پایداری و وفاداری.....
۱۲۱.....	۳-۳-۱ پایداری.....
۱۲۴.....	۳-۳-۲ وفاداری.....
۱۲۵.....	۳-۳-۴ اعلام سرسپردگی.....
بخش چهارم: وصال و هجران	
۱۲۸.....	۳-۴-۱ هجران.....
۱۲۹.....	۳-۴-۱-۱ بیان رنج‌های هجران.....
۱۲۹.....	۳-۴-۱-۱-۱ حسرت نبودن و نداشتن معشوق.....
۱۲۹.....	۳-۴-۱-۱-۲ دلتنگی هجران.....
۱۳۰.....	۳-۴-۱-۱-۳ احساس شکست و ناتوانی.....
۱۳۱.....	۳-۴-۱-۴ درد انتظار.....
۱۳۱.....	۳-۴-۲ وصال.....
۱۳۱.....	۳-۴-۲-۱ تمنای وصال.....
۱۳۵.....	۳-۴-۲-۲ شوق وصال.....
۱۳۷.....	۳-۴-۳-۳ شرح وصال.....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	بخش پنجم : دعوت‌ها و درخواست‌های عاشقانه
۱۴۰.....	۱-۵-۳ درخواست وفاداری.....
۱۴۰.....	۲-۵-۳ دعوت به عاشقی.....
۱۴۱.....	۳-۵-۳ دعوت به بی‌باکی.....
	بخش ششم: عشق
۱۴۴.....	۱-۶-۳ توصیف عشق.....
۱۴۶.....	۲-۶-۳ یگانگی عشق و معشوق.....
۱۴۷.....	۳-۶-۳ عشق و ایمان.....
۱۴۸.....	۴-۶-۳ بیان ناگزیری عشق.....
۱۴۸.....	۵-۶-۳ پشت‌گرمی به عشق.....
۱۴۹.....	۶-۶-۳ ناشناخته ماندن منزلت عشق.....
۱۵۲.....	۷-۶-۳ عشق و جانبازی.....
۱۵۳.....	۸-۶-۳ عشق و غم.....
۱۵۴.....	۹-۶-۳ عشق و عقل.....
۱۵۶.....	۱۰-۶-۳ عشق امانت الهی.....
۱۵۶.....	۱۱-۶-۳ عشق و هنر.....
۱۵۷.....	۱۲-۶-۳ ویژگی‌های متضاد عشق.....
۱۵۸.....	۱۳-۶-۳ عشق و ارزش‌بخشی.....
۱۵۹.....	۱۴-۶-۳ عشق و حیات‌بخشی.....
۱۶۰.....	۱۵-۶-۳ عشق و ماندگاری.....
۱۶۱.....	۱۶-۶-۳ تسلیم در برابر عشق.....
۱۶۳.....	۱۷-۶-۳ عشق، پاسخ معمای بودن.....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۶۳.....	۱۸-۶-۳ قدمت عشق.....
۱۶۴.....	۱۹-۶-۳ همه‌گیری عشق.....
۱۶۴.....	۲۰-۶-۳ عشق و سردرگمی.....

فصل چهارم: درون‌مایه‌های اجتماعی

۱۶۷.....	۱-۴ آزادی.....
۱۶۹.....	۱-۱-۴ خفقان و استبداد.....
۱۷۰.....	۲-۱-۴ آرزوی آزادی.....
۱۷۰.....	۳-۱-۴ بیداری مردم.....
۱۷۱.....	۴-۱-۴ دعوت به اتحاد.....
۱۷۲.....	۵-۱-۴ دعوت به مبارزه.....
۱۷۲.....	۶-۱-۴ شهادت در راه آزادی.....
۱۷۳.....	۷-۱-۴ مدح شهیدان راه آزادی.....
۱۷۳.....	۸-۱-۴ گلایه از بی‌همتی و تفرقه.....
۱۷۴.....	۹-۱-۴ مقاومت در مقابل خفقان.....
۱۷۵.....	۱۰-۱-۴ مبارزه برای آزادی.....
۱۷۶.....	۱۱-۱-۴ وحشت و سکوت مردم.....
۱۷۷.....	۱۲-۱-۴ امید به پیروزی.....
۱۷۸.....	۱۳-۱-۴ آزار و شکنجه آزادی‌خواهان.....
۱۷۹.....	۲-۴ عشق به وطن.....

فصل پنجم: درون‌مایه‌های پراکنده

۱۸۳.....	۱-۵ حدیث نفس.....
۱۸۳.....	۱-۱-۵ یاس و ناامیدی.....

- ۱۸۵.....۱-۱-۱-۵ عوامل فردی ناامیدی.....
- ۱۸۵.....۱-۱-۱-۱-۵ ناکامی و شکست عشقی.....
- ۱۸۵.....۲-۱-۱-۱-۵ از خود بی‌زاری.....
- ۱۸۶.....۳-۱-۱-۱-۵ خستگی از تکرار.....
- ۱۸۸.....۲-۱-۱-۵ عوامل اجتماعی.....
- ۱۸۹.....۲-۱-۵ مرگ اندیشی.....
- ۱۹۰.....۲-۵ هواخواهی دوستان و نزدیکان.....
- ۱۹۰.....۱-۲-۵ عشق به فرزند.....
- ۱۹۲.....۲-۲-۵ عشق‌ورزی به مادر.....
- ۱۹۲.....۳-۵ ارتباط با طبیعت.....
- ۱۹۴.....نتیجه.....
- ۱۹۶.....فهرست منابع و مآخذ.....

فصل اول

مبادی تحقیق

الف) تعریف موضوع (تعریف مسأله، هدف از اجراء و کاربرد نتایج تحقیق):

حسین منزوی از غزل‌سرایان معاصر فارسی است که در مهرماه سال ۱۳۲۵ش در شهر زنجان به دنیا آمد. وی تحصیلات مقدماتی را در همان شهر به اتمام رساند و تحصیلات دانشگاهی خود را در رشته‌های زبان و ادبیات فارسی و جامعه‌شناسی در دانشگاه تهران ناتمام گذاشت و به زنجان بازگشت و تا پایان عمر (اردیبهشت ۸۴) همانجا ماند. منزوی آن‌گونه که خود در یادنامهٔ اخوان ثالث می‌نویسد با آن شاعر معاصر ارتباط صمیمانه و تبادل نظر شاعرانه داشته است. (باغ بی برگی، ۱۳۷۰)

منزوی اولین دفتر شعر خود را با نام «حنجره زخمی تغزل» در سال ۱۳۵۰ به چاپ رساند و با همان اثر، جایزهٔ ادبی فروغ را در اولین دورهٔ آن به دست آورد و به عنوان بهترین شاعر جوان آن دوره برگزیده شد. پس از آن، مدتی در رادیو و تلویزیون و در گروه «ادب امروز» به سرپرستی نادر نادریور به فعالیت پرداخت. چندی نیز عهده‌دار صفحهٔ شعر مجلهٔ ادبی رودکی بود.

میان اولین اثر منزوی که از آن یاد شد و دومین اثر او که در قالب یک شعر نیمایی بلند تحت عنوان «صفرخان» سروده شده، هشت سال فاصله افتاده است. از این شاعر معاصر تا کنون دوازده دفتر شعر منتشر شده و در این میان قالب غزل سهم عمده‌ای را به خود اختصاص داده است.

درون‌مایه اشعار منزوی شامل مضامینی همچون عشق، توصیف معشوق، بیان حالات هجران و وصال و همچنین مضامین اجتماعی و عقیدتی است.

این پایان‌نامه می‌کوشد تا ضمن تحلیل درون‌مایه‌های اشعار منزوی، زمینه‌های اجتماعی و عاطفی آنها را نیز جستجو و تبیین نماید.

هدف‌های این پژوهش، نخست بررسی ویژگی زندگی و اشعار منزوی است که در دو بخش زندگی و اشعار به آن پرداخته می‌شود، تحلیل درون‌مایه اشعار این شاعر هدف دیگر این پایان‌نامه را تشکیل می‌دهد. بررسی زمینه‌های اجتماعی و عاطفی شعر منزوی، از اهداف دیگر این پایان‌نامه است.

این پژوهش می‌تواند مورد استفاده پژوهشگران شعر معاصر بویژه غزل بعد از انقلاب قرار گیرد، همچنین کسانی که در حوزه نقد ادبیات معاصر فعالیت دارند می‌توانند از نتایج این پژوهش بهره‌مند گردند.

ب) سابقه تحقیق:

اولین بار مجید شفق در کتاب خود تحت عنوان «غزلهای شاعران امروز از صدر مشروطه تا کنون» (۱۳۷۷) بخشی را به زندگی و شعر منزوی اختصاص داده و او را شاعری دانسته که روح و روان دیگری به غزل امروز بخشیده و فضای شعر نو را با قالب غزل پیوند زده است.

سید مهدی زرقانی نیز در کتاب «چشم‌انداز شعر معاصر ایران» (۱۳۸۳) ضمن آوردن چند غزل از منزوی و مقایسه آن‌ها با اشعار سیمین بهبهانی، این دو شاعر را تأثیرگذارترین شاعران غزل‌سرای معاصر برشمرده و اصلی‌ترین هنر منزوی را در زبان نو غزل وی می‌داند.

مجید پویان در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود تحت عنوان «تحول صور خیال در غزل انقلاب اسلامی» (۱۳۷۹) به تأثیر شعر منزوی در شکل‌گیری غزل معاصر اشاره کرده است. همچنین جاوید قربانی در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود تحت عنوان «بررسی غزل‌های حسین منزوی» (۱۳۸۴)، به بررسی ویژگی‌های زبانی شعر او پرداخته است.

«سیب نقره‌ای ماه ۱۳۸۸» نیز عنوان کتابی است که روح‌الله کاظمی آن را به بررسی غزل‌های حسین منزوی اختصاص داده و همراه مصاحبه‌ای با خانواده منزوی به طبع رسانده اما بررسی درون‌مایه‌های شعر منزوی در آن کتاب و همچنین تحقیقات دیگران مورد توجه قرار نگرفته است.

ج) کلمات کلیدی (فارسی و انگلیسی):

فارسی : حسین منزوی، شعر معاصر ایران، غزل فارسی، درون‌مایه، نقدشعر

انگلیسی , Hossein Monzavi , Contemporary Persian Poetry , Prsian Ghazal

Content , Poetic Criticism

د) سئوالات پژوهشی:

- ۱- ارتباط زندگی و اشعار حسین منزوی چگونه است؟
- ۲- چه موضوعاتی درون‌مایه اشعار حسین منزوی را تشکیل می‌دهد؟
- ۳- زمینه‌های اجتماعی و عاطفی اشعار حسین منزوی چگونه است؟

ه) روش تحقیق:

این تحقیق از نوع بنیادی است و بررسی به روش «تحلیلی توصیفی» انجام می‌شود. بدین ترتیب که ابتدا تمام اشعار منزوی به دقت خوانده خواهد شد و درون‌مایه‌های موجود در این اشعار، استخراج و فیش‌برداری می‌گردد. نیز نظریات شاعران و نویسندگان صاحب نظر درباره زندگی و شعر وی مطالعه خواهد شد. سرانجام با توجه به معیارهای نقد ادبی، زمینه‌های اجتماعی و عاطفی اشعار این شاعر بررسی خواهد گردید.

فصل دوم:
زندگی،
آثار و
ویژگی اشعار منزوی

۲-۱ زندگی منزوی

حسین منزوی فرزند محمد، در مهرماه ۱۳۲۵ هـ ش در شهرستان زنجان به دنیا آمد. وی تحصیلات ابتدایی و متوسطه را در زادگاه خود به پایان رساند و از دبیرستان صدرجهان دیپلم ادبی خود را گرفت و از سال ۱۳۴۴ در رشته زبان و ادبیات فارسی دانشکده ادبیات تهران مشغول به تحصیل گردید^۱ اما پس از مدتی این رشته را نیمه‌کاره رها کرد و به رشته جامعه‌شناسی روی آورد و دیری نپایید که این رشته را نیز بنا به شرایط روحی خود رها کرد و با ناتمام گذاشتن تحصیلات به زادگاه خود بازگشت.^۲ اما دغدغه شعر و ادبیات، او را رها نکرد تا اینکه پس از گذشت بیش از ده سال مجدداً به تحصیل روی آورد و در سال ۱۳۵۸ با گذراندن واحدهای باقی مانده رشته ادبیات موفق به اخذ مدرک لیسانس گردید. در این ایام آن گونه که منزوی در یادنامه اخوان ثالث می‌نویسد، اخوان یکی از استادان او بوده که البته رابطه آنها با هم، چیزی فراتر از رابطه شاگرد و استادی بوده و آن دو با یکدیگر ارتباط صمیمانه و تبادل نظر شاعرانه داشته‌اند.^۳

منزوی به سرعت خود را در محافل ادبی مطرح کرد و به چهره ادبی محبوبی تبدیل شد. آن گونه که شمس لنگرودی در کتاب « تاریخ تحلیلی شعر نو » می‌نویسد: مهمترین اتفاق ادبی ایران بعد از سال ۱۳۲۵ « شب‌های شاعران و نویسندگان » بود که طی ده شب از ۱۸ تا ۲۸ مهر ۱۳۵۶ به همت کانون نویسندگان ایران در انجمن فرهنگی ایران - آلمان یا انستیتو گوته برگزار شد و محبوبترین چهره‌های ادبی کشور که محقق و مترجم و شاعر بودند به سخنرانی و شعر خوانی پرداختند.^۴ حسین منزوی نیز از شاعرانی بود که در شب چهارم به همراه غلامحسین سعدی، هوشنگ ابتهاج، عظیم خلیلی، علیرضا نوری‌زاده و مفتون امینی به سخنرانی و شعرخوانی پرداختند.^۵

۱- کریم نیرومند، سخنوران و خطاطان زنجان، زنجان: موسسه مطبوعاتی زعفری، ۱۳۴۷ ص ۱۴۰

۲- روزنامه اطلاعات، پنجشنبه ۱۷ شهریور ۱۳۸۳، شماره ۲۳۰۴۶ ص ۳

۳- مرتضی کاخی، باغ بی برگی، یادنامه اخوان ثالث، تهران: انتشارات آگاه، ۱۳۷۰، ص ۳۸۴

۴- محمد تقی جواهری گیلانی (شمس لنگرودی)، تاریخ تحلیلی شعر نو، جلد دوم، چاپ سوم، تهران: نشر مرکز، ۱۳۸۲، ص ۵۰۳-۵۰۲

۵- همانجا

کریم نیرومند در کتاب « سخنوران و خطاطان زنجان ۱۳۴۴ » علاوه بر اینکه منزوی را در سرودن اشعار در بین اقران خویش ممتاز دانسته، به این موضوع اشاره کرده که وی تخلص « رها » را برای خود برگزیده است، اما چنین تخلصی در هیچ کدام از اشعار وی مشاهده نمی‌شود. ضمن این که منزوی در پانویشت یکی از غزلیات خود که در آن از تخلص « منزوی » سود برده، می‌نویسد :

« این اولین و آخرین غزلی است که من تخلص کرده‌ام. »^۱

منزوی به سبب روحیه خاصی که داشت هرگز به شغلی ثابت روی نیاورد. او مدتی مسئول صفحه شعری « مجله رودکی » بود و مقالاتی که در فاصله سال‌های ۵۴ - ۵۶ در این مجله از منزوی به چاپ رسیده، یادگار همان دوران است که در فصل بعد بدانها اشاره خواهد شد. بعد از آن منزوی برنامه‌ای به نام « یک شعر و یک شاعر » را هفته‌ای یک بار در رادیو اجرا می‌کرد و هر دفعه شعری از شاعران بزرگ را می‌خواند و نقد و تحلیل می‌کرد. به علاوه هفته‌ای یک‌بار نیز در شبکه دوم سیما مجری برنامه‌ای به نام « گروه ادب امروز » بود که نادر نادرپور آن را سرپرستی می‌کرد. بعد از آن مدتی نیز برای مجله تماشا که وابسته به تلویزیون بود مقالاتی نوشت. با وقوع انقلاب اسلامی، منزوی که گهگاه برای امرار معاش به ترانه‌سرایی نیز می‌پرداخت، به سبب جو خاص آن زمان چندی بیکار ماند.

پس از انقلاب مدتی مسئول صفحه شعر مجله سروش بود که سردبیری آن بر عهده پرویز خرسند بود. با برکناری خرسند، منزوی نیز برکنار شد و مدتی کوتاه در فرهنگ‌سرای نیاوران و زمانی نیز در کتابخانه حسینیه ارشاد مشغول به کار شد.

منزوی در حوالی سال ۱۳۶۳ در تهران به صورت خصوصی تدریس می‌کرد و بعد از آن مدتی نیز همراه با مهدی اخوان ثالث در انتشارات انقلاب اسلامی (فرانکلین سابق) که موسوی گرمارودی ریاست آن را به عهده داشت، با سمت ویراستار مشغول به کار بود و بعد از آن هرگز سمت خاصی نیافت.

۱- حسین منزوی، مجموعه اشعار، به کوشش حسین فتاحی، تهران: انتشارات نگاه، ۱۳۸۸، ص ۳۱۰

۲-۱-۱ خانواده منزوی

منزوی در خانواده‌ای شاعر و ادب‌دوست زاده شد. پدرش محمد منزوی که خود از شاعران زنجان بود، ابتدا کتاب فروشی می‌کرد، در سال ۱۳۲۶ جذب آموزش و پرورش شد و پس از چند سال، مدیریت دبستان هنر را بر عهده گرفت.^۱ حسین منزوی اولین مجموعه شعری خود با عنوان «حنجره زخمی تغزل» را به پدرش - که اولین شاعری بوده که در زندگی شناخته - تقدیم کرده است. مادر منزوی اگر چه سواد چندانی نداشت اما قصه‌گویی تمام عیار بود. قصه‌هایی که بیشتر آمیخته با تک بیت‌هایی بود و ذهن منزوی را با ضرب‌آهنگ شعر فارسی آشنا می‌ساخت، تا جایی که می‌توان گفت تأثیرگذاری مادر منزوی بر او اگر بیشتر از پدرش نباشد کمتر نبوده است. بهروز، برادر کوچک‌تر حسین منزوی، نیز از شاعران خوش‌ذوق زنجان محسوب می‌شود که ارتباط عاطفی و ادبی زیادی با حسین داشته است و حسین پیش از مرگ خود اختیار تمامی دست‌نوشته‌های خود را با قید « هر آنچه و هر گونه که صلاح می‌دانی » بدو داده تا در زمان مناسب به چاپ برساند.^۲

حسین منزوی در سال ۱۳۵۴ ازدواج کرد اما زندگی مشترک آنها دوامی نداشت و در سال ۱۳۶۰ از همسر خود جدا شد و پس از آن تا پایان عمر خود مجرد ماند. ثمره این ازدواج دختری به نام غزل است که منزوی تعدادی از از غزلیات خود را به نام و اشتیاق او سروده است. غزل، که پدرش هیچ‌گاه از او نخواست است که شاعری را با جدیت دنبال کند، به شیوه پدر دلتنگی‌های خود را روی کاغذ می‌آورد.^۳

منزوی دلبستگی خاصی به پدر و مادر خود داشت و همیشه در کنار آنها زندگی می‌کرد. او سالهای پایانی عمر خود را به پرستاری از پدرش که در بستر بیماری به سر می‌برد سپری کرد و این موضوع حتی شرکت او را در محافل ادبی تحت‌الشعاع قرار داده بود. با مرگ پدر در اسفند ۸۲ او نیز دوام چندانی نیاورد و کمتر از سه ماه بعد در شانزدهم اردیبهشت ۸۳ در ۵۸ سالگی بر اثر

۱- کریم نیرومند، سخنوران و خطاطان زنجان ص ۳۳۱.

۲- حسین منزوی، مجموعه اشعار، ص ۱۵

۳- همان، ص ۱۳

نارسایی قلبی و ریوی پس از یک عمل جراحی طولانی در بیمارستان شهید رجایی تهران در
گذشت و در زادگاه خود به خاک سپرده شد.^۱

۱- روزنامه شرق، سال اول، شماره ۸۲، پنجشنبه ۱۷ اردیبهشت ۱۳۸۳